Lietas Nr. A420190422
AA43-0075-25/11
ECLI:LV:ADAT:2025:0924.A420190422.10.S

Administratīvā apgabaltiesa

SPRIEDUMS

Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2025.gada 24.septembrī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā: tiesnesis referents Agris Dreimanis, tiesneses Karina Krastiņa un Una Mihailova

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /Persona B/ (*/Uzvārds B/*; iepriekš /Uzvārds A/) pieteikumu par pienākuma uzlikšanuAizkraukles novada būvvaldei izdot administratīvo aktu par patvaļīgas būvniecības seku novēršanu nekustamajā īpašumā /Adrese B/, kadastra N./Numurs A/, sakarā ar /Persona B/ apelācijas sūdzību par Administratīvas rajona tiesas 2023.gada 18.oktobra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējai /Persona B/ pieder nekustamais īpašums /Adrese B/, kadastra Nr./Numurs A/. Pieteicēja vērsās Aizkraukles novada būvvaldē ar iesniegumu, kurā norādīja, ka viņas nekustamajā īpašumā notikusi patvaļīga būvniecība – meža ceļš paplašināts un pārveidots par divu joslu ceļu ar šķembu segumu, izveidota meliorācijas sistēma un izvietota informatīva ceļa zīme, turklāt būvniecība nav saskaņota ar pieteicēju.

Būvinspektors apsekoja nekustamo īpašumu un sastādīja atzinumu, kurā konstatēja, ka vairākās zemes vienībās bez būvniecības dokumentiem uzbūvēts ceļš. Ceļš šķērso pieteicējas nekustamo īpašumu un turpinās nekustamajos īpašumos ar kadastra Nr./Numurs B/, /Numurs C/ un /Numurs D/. Atzinumā secināts, ka ceļš kalpo piekļuvei nekustamajam īpašumam /Nosaukums A/, kadastra Nr./Numurs D/, kurā atrodas trešajai personai /Nosaukums B/ piederošs derīgo izrakteņu karjers.

[2] Aizkraukles novada būvvalde, izvērtējusi minēto atzinumu, 2022.gada 4.februārī pieņēma lēmumu, kurā secināja, ka pieteicējai piederošajā nekustamajā īpašumā nav veikta patvaļīga būvniecība.

Būvvaldes lēmumā norādīts, ka patvaļīgu būvniecību var konstatēt tikai tad, ja konkrētie būvdarbi vispār ir pakļauti būvniecības tiesiskajam regulējumam. Šajā gadījumā veikta šķembu seguma ceļa izbūve, kas ir vērtējama kā ceļa seguma atjaunošana. Atbilstoši likuma "Par autoceļiem" 3.pantā noteiktajam ceļu iedalījumam attiecīgais ceļš ir māju ceļš. Savukārt saskaņā ar Ministru kabineta 2014.gada 14.oktobra noteikumu Nr.633 "Autoceļu un ielu būvnoteikumi" 64.1.apakšpunktu pirmās grupas māju ceļu atjaunošanai būvniecības ieceres dokumenti nav nepieciešami. Tādējādi secināms, ka pieteicējas nekustamajā īpašumā nav veikta patvaļīga būvniecība Būvniecības likuma 18.panta otrās daļas izpratnē.

Aizkraukles novada pašvaldības dome (turpmāk – dome) ar 2022.gada 30.marta lēmumu Nr.87 (sēdes protokols Nr.7, 5.punkts) atstāja negrozītu minēto būvvaldes lēmumu.

[3] Pieteicēja iesniedza Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu, kurā lūdza izdot administratīvo aktu, ar kuru tiktu atzīts, ka viņai piederošajā nekustamajā īpašumā ir notikusi patvaļīga būvniecība. Pieteikumā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[3.1] Pieteicējas īpašuma zemesgrāmatas nodalījumā ir atzīme par ceļa servitūtu. Servitūts nav nodibināts par labu kādai konkrētai personai vai nekustamajam īpašumam. Tātad tikai pieteicējai ir tiesības lemt par viņas īpašuma izmantošanu, tostarp tā apbūvi. Pieteicēja nevienai personai nav sniegusi piekrišanu būvniecības veikšanai.

[3.2] Lēmumā nepamatoti secināts, ka ir vienīgi atjaunots ceļa segums. Ceļa servitūts nekad nav bijis izveidots satiksmei paredzētam ceļam un vēl jo mazāk – ceļam ar šķembu segumu. Meža (lauku) ceļa transformācija un šķembu seguma ceļa izbūve nav uzskatāma par būves atjaunošanu Būvniecības likuma 1.panta 4.punkta izpratnē. Pieteicējas nekustamajā īpašumā nekad nav tiesiski veikta ceļa būvniecība, tādējādi nepastāvēja ceļš, kuru varētu atjaunot.

[3.3] Ierīkojot meliorācijas sistēmu, pieteicējas zemesgabals ir sadalīts divās daļās, to vairs nav iespējams šķērsot.

[3.4] Patvaļīgas būvniecības rezultātā ne tikai transformēts meža ceļš, bet arī mainīts servitūta izvietojums. Nekustamā īpašuma zemes robežu plāns neatbilst faktiskajai situācijai dabā.

[4] Administratīvā rajona tiesa ar 2023.gada 18.oktobra spriedumu noraidīja pieteikumu.

Spriedumā, līdzīgi kā būvvaldes lēmumā, secināts, ka veikta vienīgi māju ceļa seguma atjaunošana, kam būvniecības ieceres dokumentācija nav nepieciešama.

[5] Pieteicēja iesniedza apelācijas sūdzību. Tajā norādīts, ka trešajai personai nebija tiesību veikt būvdarbus pieteicējas nekustamajā īpašumā, jo ceļa servitūts nav nodibināts pienācīgā kārtībā (atzīme par servitūtu nav vērtējama kā servitūta nodibināšana).

Tāpat apelācijas sūdzībā norādīts, ka atbilstoši lietā esošajiem pierādījumiem ir nomainīts ceļa segums uz šķembām, uzbūvēta ceļa pamatne 25 cm biezumā, pielāgojot ceļu smagās tehniskas kustībai, vietām ir izveidots asfaltbetona segums, izbūvēts virsūdeņu notekgrāvis, kā arī izbūvēts asfaltēts pieslēgums valsts autoceļam. Minētais ceļš nav māju ceļš, jo tam ir savienojums ar augstākas nozīmes ceļu. Līdz ar to trešās personas veiktie būvdarbi nav uzskatāmi par māju ceļa atjaunošanu, kā to uzskatījusi dome un tiesa, un tiem bija nepieciešams saņemt gan zemesgabala īpašnieka piekrišanu, gan sagatavot un iesniegt būvvaldē paskaidrojuma rakstu. Tas netika izdarīts, tādēļ konstatējama patvaļīga būvniecība.

[6] Dome rakstveida paskaidrojumos apelācijas sūdzību neatzina un norādīja, ka lietā nav risināms jautājums par servitūtu, bet gan par to, vai ir konstatējama patvaļīga būvniecība. Lietā ir pierādījumi, ka attiecīgais ceļš ir pastāvējis jau iepriekš. Turpretim par to, ka ir mainījies būves apjoms vai izveidota jauna ceļa pamatne, pierādījumu lietā nav. Līdz ar to tiesa pamatoti atzinusi, ka konkrētajā gadījumā ir veikta māju ceļa atjaunošana.

[7] Trešā persona rakstveida paskaidrojumos apelācijas sūdzību neatzina un norādīja, ka lietā nav nozīmes tam, vai un kā noteikts ceļa servitūts. Pamatojoties uz zemesgrāmatā ierakstīto atzīmi, trešajai personai bija tiesības lietot attiecīgo ceļu arī bez pieteicējas piekrišanas. No tiesībām lietot ceļu izriet arī trešās personas pienākums to uzturēt. Pieteicējas apgalvojumi, ka trešā persona bez tiesiska pamata un bez pieteicējas piekrišanas izmantojusi pieteicējas īpašumu, pārveidojot meža (lauku) ceļu par komersanta ceļu un pieslēdzot to valsts autoceļam, nomainot ceļa segumu un paplašinot ceļu, neatbilst pierādījumiem. Paskaidrojumos arī norādīts, ka pieteicēja nepareizi interpretējusi likuma “Par autoceļiem” 3.pantu. Apstāklis, ka ir izveidots ceļa pieslēgums valsts autoceļam, nenozīmē, ka ceļš savieno citus augstāka līmeņa ceļus un līdz ar to nav uzskatāms par māju ceļu.

[8] Administratīvā apgabaltiesa rakstveidā uzdeva procesa dalībniekiem papildu jautājumus, saņēma uz tiem rakstveida atbildes, kā arī uzklausīja procesa dalībnieku mutvārdu paskaidrojumus tiesas sēdē.

Pieteicēja papildu rakstveida paskaidrojumos un pieteicējas pārstāvji apgabaltiesas sēdē precizēja, ka pieteicējas mērķis (prasījums) ir tāda administratīvā akta izdošana, ar kuru trešajai personai kā nelikumīgi izbūvēta komersanta ceļa valdītājai tiktu uzdots novērst patvaļīgās ceļa būvniecības sekas. Ar to pieteicēja saprot attiecīgā ceļa pilnīgu likvidēšanu. Tas pieteicējai ir nepieciešams, jo viņa savā nekustamajā īpašumā plāno audzēt dzīvniekus, kuriem traucē ceļš (satiksmes trokšņi). Esošais ceļš turklāt sadala pieteicējas īpašumu divās daļās – to nav iespējams šķērsot gar ceļu izbūvētā grāvja dēļ. Pieteicējas pārstāvis tiesas sēdē apgabaltiesā arī uzsvēra, ka vēsturiski servitūta ceļš atradies pavisam citā vietā – gar īpašuma robežu.

Dome papildu rakstveida paskaidrojumos un domes pārstāvis tiesas sēdē apgabaltiesā norādīja, ka pamats uzdot novērst patvaļīgās būvniecības sekas būtu tikai gadījumā, ja būtu konstatējama patvaļīga būvniecība. Taču māju ceļa (arī komersanta ceļa) atjaunošanai būvniecības ieceres dokumentācija nav nepieciešama, tāpēc šādu būvdarbu kontrole nav būvvaldes kompetencē. Strīds starp pieteicēju un trešo personu par servitūta nodibināšanu un uzturēšanu risināms civiltiesiski. Tā kā ceļš un servitūta nepieciešamība pastāvējusi vēsturiski un ceļš kalpo kā vienīgā piekļuve vairākiem īpašumiem, ceļa seguma iepriekšējā stāvokļa atjaunošana (vēl jo vairāk – ceļa likvidēšana) jebkurā gadījumā nebūtu samērīga.

Trešā persona papildu rakstveida paskaidrojumos un trešās personas pārstāvis tiesas sēdē apgabaltiesā norādīja, ka trešā persona nevar būt par patvaļīgās būvniecības seku novēršanas lēmuma adresāti, jo tā nav ne zemes, ne ceļa īpašniece vai tiesiskā valdītāja, nav apbūves tiesīgā persona vai būvniecības ierosinātāja, kā arī tā neapstrīd pieteicējas īpašuma tiesības. Trešā persona vienīgi lieto ceļu uz zemes reformas laikā zemesgrāmatā ierakstītās atzīmes likuma "Par autoceļiem" 5.panta pirmās daļas atļāvuma lietot satiksmei visus autoceļus, uz kuriem neattiecas īpašs aizliegums, pamata. Pēc analoģijas ar servitūta lietotāju trešā persona arī uztur ceļu. Pieteicējas nekustamajā īpašumā ir veikta vienīgi māju ceļa virskārtas atjaunošana – šķembu slāņa uzklāšana. Tā nav vērtējama kā ceļa pārbūve, kā arī ar to pieteicējai nav nodarīti zaudējumi.

Apgabaltiesa tiesas sēdē apsprieda ar procesa dalībniekiem izlīguma iespējas. Izlīgumu neizdevās panākt, jo pieteicējas pārstāvis uzstāja uz ceļa pilnīgu likvidēšanu, savukārt trešā persona piekristu tādam izlīgumam, kas saglabātu tai iespēju lietot ceļu.

Pēc apgabaltiesas tiesas sēdes dome iesniedza izrakstu no /Pagasta nosaukums/ pagasta zemes ierīcības projekta plāna, kas apstiprināts ar /Pagasta nosaukums/ pagasta Tautas deputātu padomes 1991.gada 26.novembra lēmumu. Plānā iezīmēts servitūta ceļš, kas šķērso pieteicējas nekustamo īpašumu tajā pašā vietā, kur šāds servitūta ceļš vēlāk iezīmēts zemes robežu plānā.

Pieteicēja papildu rakstveida paskaidrojumos uzsvēra, ka trešās personas vajadzībām izveidotais ceļš ierīkots patvaļīgi, nevienam citam nav nepieciešams un aizkar pieteicējas īpašuma tiesības, tāpēc ir likvidējams.

Motīvu daļa

[9] Pieteicējas mērķis ir tāda administratīvā akta izdošana, ar kuru trešajai personai tiktu uzlikts par pienākumu novērst pieteicējas nekustamajā īpašumā veiktās patvaļīgās ceļa pārbūves sekas, likvidējot pieteicējas īpašumu šķērsojošo ceļu.

Parasti, izskatot lietu par patvaļīgas būvniecības seku novēršanu, ir jānovērtē, vai konkrētajos apstākļos ir konstatējama pati patvaļīgā būvniecība. Skaidrojot minēto, iestādei un tiesai, ja par to ir strīds, vispirms jāpārbauda, vai konkrētie darbi vispār pakļaujas būvniecības tiesiskajam regulējumam (*Senāta 2019.gada 29.maija sprieduma lietā Nr.SKA-214/2019,ECLI:LV:AT:2019:0529.A420244615.2.S, 10.punkts*).

Tomēr šajā gadījumā apgabaltiesa saskata, ka primāri ir jāizvērtē, vai pieteicējai vispār ir pamats prasīt, lai būvvalde (administratīvā tiesa) veiktu ceļa būvniecības tiesiskuma kontroli.

[10] Lietā nav strīda, ka pieteicējas īpašumu austrumu–rietumu virzienā šķērso šķembu seguma ceļš. Tāpat nav strīda, ka trešā persona izmanto šo ceļu savām vajadzībām, kas saistītas ar derīgo izrakteņu karjera apsaimniekošanu.

Atbilstoši lietā iesniegtajam Latvijas Būvinženieru savienības SIA „LBS-Konsultants” būvinženiera atzinumam ceļa seguma biezums pārsniedz 25 centimetrus un ļauj pa šo ceļu pārvietoties smagajai tehnikai; līdzās ceļam atrodas ūdens novadgrāvji (*lietas 1.sējuma 67.lapas otrā puse*). Ceļa platums ir vidēji seši metri, bet platākajās vietās līdz pat 9,6 metriem (*lietas 1.sējuma 70.lapas otrā puse*).

Pieteicēja norāda, ka vēsturiski attiecīgajā vietā bijis meža (lauku) ceļš bez seguma un pļava, kas nezināmā laikposmā patvaļīgi pārbūvēta par ievērojami platāku ceļu ar šķembu segumu un ūdens novadgrāvjiem.

Atbilstoši zemes robežu plānam pieteicējas nekustamo īpašumu aptuveni pa vidu rietumu–austrumu virzienā šķērso servitūta ceļš 0,5 kilometru garumā (sk. *lietas 1.sējuma 15.lapu*). Pieteicējas nekustamā īpašuma zemesgrāmatas nodalījumā ir ceļa servitūta atzīme (sk. *lietas 1.sējuma 12.lapu*).

Salīdzinot Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūras tīmekļa vietnē (https://kartes.lgia.gov.lv/) un vietnē https://topografija.lv/pieejamos dažādos laikos uzņemtos satelītuzņēmumus un lietā esošās sistēmas GEO satelītattēlu izdrukas (*lietas 1.sējuma 142.–153.lapa*), redzams, ka laikposmā starp 1994. un 1999.gadu pieteicējas nekustamajā īpašumā atradās vēsturiskas viensētas ēkas, līdz kurām no valsts autoceļa, kas atrodas uz rietumiem no īpašuma, veda ceļš, kas aptuveni sakrita ar īpašumu šķērsojošā servitūta ceļa novietojumu (tas ir vizualizējams Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūras tiešsaistes kartē). 2003.–2005.gadā uzņemtā satelītattēlos šis ceļš izskatās apaudzis ar zāli, bet vienlaikus lietā esošajā izdrukā (*lietas 1.sējuma 142.lapa*) izskatās, ka tas šķērso visu pieteicējas īpašumu no autoceļa rietumos līdz pat mežam austrumos. 2007.–2008.gadā uzņemtajos satelītattēlos redzams, ka pieteicējas īpašumu no valsts autoceļa rietumos līdz meža masīvam uz austrumiem no pieteicējas īpašuma šķērso iebrauktas sliedes ar apgriešanās vietu pieteicējas īpašumā pie meža. Šīs sliedes iebrauktas lielākoties pa vizualizēto servitūta ceļa trajektoriju. Īpašuma austrumos pie meža ir redzamas koksnes krautnes, kas liecina, ka sliedes, visticamāk, iebrauktas mežistrādes darbu ietveros (koksnes izvešanai).

Vietnē https://topografija.lv/ievietotajā 2010.–2011.gadā uzņemtajā satelītattēlā, kā arī lietā esošajā 2010.–2011.gada satelītattēla izdrukā (*lietas 1.sējuma 146.lapa*) pārliecinoši redzams izbūvēts gaišas krāsas (acīmredzot minerālmateriālu) seguma ceļš ar novadgrāvi gar tā malu. Ceļš izbūvēts principā atbilstoši vizualizējamajam servitūta novietojumam. Tas šķērso pieteicējas īpašumu un vēl divus nekustamos īpašumus (kadastra Nr./Numurs B/ un /Numurs C/)un pieved pie trešās personas karjera īpašumā /Nosaukums A/ (kadastra Nr./Numurs D/), kas arī pirmo reizi parādās šajā laikposmā uzņemtajos attēlos. Kopš tā laika izmaiņas strīdus ceļa novietojumā un apjomā nav notikušas.

Secināms, ka strīdus ceļš pašreizējā apjomā izbūvēts, vēlākais, 2011.gadā. Ticamāk, ka tas uzbūvēts agrāk, domājams, 2008. vai 2009.gadā, jo Valsts vides dienesta Madonas reģionālās vides pārvaldes tehniskie noteikumi Nr.288 piebraucamā ceļa uz īpašumu /Nosaukums A/ rekonstrukcijai 1,5 kilometra garumā trešajai personai izsniegti 2008.gada 2.jūlijā, /Pagasta nosaukums B/ pagasta padomes atļauja meža zemes transformācijai esošā servitūta ceļa paplašināšanai nekustamajā īpašumā /Nosaukums A/ (kurā ierīkots karjers) dota 2008.gada 24.aprīlī un zemes dzīļu izmantošanas licence karjera izveidei iecirknī /Nosaukums A/ trešajai personai izsniegta 2008.gada 27.oktobrī (*lietas 1.sējuma 115.lapa*). Respektīvi, trešā persona jautājumu par ceļa izbūvi karjera ierīkošanai un paša karjera ierīkošanu aktīvi risināja 2008.gadā, savukārt 2010.–2011.gada satelītuzņēmumā redzams jau izstrādes stadijā esošs karjers.

Tikmēr pieteicējas iesniegums, kurā norādīts, ka viņas īpašumā nezināmā laikposmā notikuši ceļa būvdarbi, un lūgts lemt par patvaļīgās būvniecības seku novēršanu, Aizkraukles novada būvvaldē saņemts 2021.gada 9.novembrī (sk.*lietas 1.sējuma 19.lapu*).

Tātad pieteicēja par ceļa iespējami patvaļīgo pārbūvi būvvaldē vērsusies ne mazāk kā 10 gadus pēc tā izbūves pašreizējā apjomā.

[11] Jautājuma par patvaļīgu būvniecību risināšanas primārais mērķis ir publiski tiesisko interešu – nepieciešamības nodrošināt, lai pašvaldības teritorijā veiktā būvniecība ir tiesiska – aizsardzība. Vienlaikus, ja ar būvniecības patvaļīgumu tiek radīts arī personas ar tiesību normām aizsargāto tiesību vai tiesisko interešu konkrēts aizskārums, ir atzīstamas šīs personas tiesības vērsties iestādē (un tiesā) ar prasījumu par patvaļīgas būvniecības

radīto seku novēršanu (*Senāta 2019.gada 18.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-249/2019,ECLI:LV:AT:2019:1218.A420211016.2.S, 7.punkts*).

Minētā sakarā gan paturams prātā, ka personai savu tiesību aizsardzībai ir jārīkojas saprātīgā termiņā pēc tam, kad attiecīgais tiesību aizskārums ir radies vai persona objektīvi varēja konstatēt tā rašanos. Ja personai ar citas personas būvniecību radies tiesību aizskārums, tad, ievērojot arī otras iesaistītās privātpersonas tiesības un tiesiskās intereses, pret šā aizskāruma avotu jāvēršas pēc iespējas īsākā laika posmā pēc tam, kad tas ir konstatēts vai objektīvi varēja tikt konstatēts. Brīdis, kad persona faktiski konstatējusi patvaļīgu būvniecību, nemaina faktu, ka tā ir pastāvējusi jau ilgu laiku pirms tam. Tas, ka persona pati ilgstoši nav interesējusies par sava īpašuma apbūvi, ir pašas personas atbildība (sk. un sal. *Senāta 2019.gada 13.augusta lēmuma lietā Nr.SKA-1412/2019,ECLI:LV:AT:2019:0813.A420304817.15.L, 9.punktu, Senāta 2019.gada 18.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-249/2019,ECLI:LV:AT:2019:1218.A420211016.2.S, 7.punktu*).

Tādējādi personas tiesības vērsties iestādē un attiecīgi arī tiesā, pieprasot administratīvā procesa kārtībā risināt jautājumu par tiesību aizskāruma novēršanu, kas radies patvaļīgās būvniecības rezultātā, jāpiesargās attiecināt uz tiem gadījumiem, kuros persona ilgstoši nav rīkojusies savu tiesību aizsardzībai (*Senāta 2019.gada 18.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-249/2019,ECLI:LV:AT:2019:1218.A420211016.2.S, 7.punkts*).

Savukārt būvvaldes uzdevums, kā tas izriet no Būvniecības likuma 15.panta pirmās daļas, primāri ir būvniecības kontrole no publiski tiesiskā aspekta, nevis kaimiņu savstarpējo īpašumu aizskārumu pilnīga nokārtošana (*Senāta 2019.gada 13.augusta lēmuma lietā Nr.SKA-1412/2019,ECLI:LV:AT:2019:0813.A420304817.15.L, 9.punkts, Senāta 2019.gada 18.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-249/2019,ECLI:LV:AT:2019:1218.A420211016.2.S, 9.punkts*).

[12] Konkrētajā gadījumā pieteicēja iebilst pret ceļa izbūvi, kas veikta ne mazāk kā 10 gadus pirms tam, kas pieteicēja par iespējami patvaļīgo būvniecību vērsās pašvaldības būvvaldē. Kā izriet no pieteicējas paskaidrojumiem, viņa dzīvo citā valstī. Acīmredzot tas izskaidro to, kāpēc pieteicēja ceļa izbūvi nekonstatēja agrāk. Taču īpašums ne tikai piešķir tiesības, bet arī uzliek pienākumus. Kā noteic Latvijas Republikas Satversmes 105.panta otrais teikums, īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Tādējādi īpašnieka pienākumi pēc būtības ietver arī īpašuma ikdienas uzraudzīšanu un apsaimniekošanu, lai nodrošinātu, ka īpašuma stāvoklis nerada kaitējumu sabiedrības interesēm (piemēram, ka tajā neizplatās invazīvas sugas). Šo pienākumu īpašnieks var veikt ne vien personiski, bet arī ar pilnvarotas personas vai nolīgta apsaimniekotāja starpniecību, proti, īpašnieka dzīvošana citā valstī nav tam šķērslis. Turpretim sava īpašuma faktiskā stāvokļa neuzraudzīšana vairāk nekā 10 gadu garumā neatbilst krietna un rūpīga saimnieka standartam. Pieteicējai, pienācīgi un atbildīgi apsaimniekojot savu īpašumu, bija objektīva iespēja konstatēt ceļa izbūvi daudzus gadus agrāk – jau ceļa būvniecības laikā vai uzreiz pēc tās. Iespējams, tieši neiespējamība sazināties ar pieteicēju būvdarbu saskaņošanai varēja būt faktiskais iemesls, kāpēc ceļš pašreizējā izskatā izbūvēts bez pieteicējas ziņas.

Tas konkrētajā gadījumā ir nozīmīgi, jo ir skartas citu personu tiesiskās intereses. Jau atjaunojot īpašuma tiesības, pieteicējas nekustamajā īpašumā vietā, kur šobrīd izbūvēts strīdus ceļš, bija iezīmēts ceļa servitūts. Par to ir izdarīta atzīme zemesgrāmatā. Kā atzīts Senāta judikatūrā, ceļa servitūta atzīme vēl nenodibina ceļa servitūtu, taču tā var būt pamats prasīt ceļa servitūta nodibināšanu (sk. *Senāta 2022.gada 22.oktobra sprieduma lietā Nr.SKC-131/2022,ECLI:LV:AT:2022:1222.C73532619.11.S, 10.2 un 10.3.punktu un tajā minēto judikatūru*). Tādējādi, lai arī minētā atzīme nav nodibinājusi servitūtu, tomēr tās izdarīšana liecina, ka ir skartas arī citu personu tiesiskās intereses uz piekļuvi to īpašumiem, kuru nodrošināšanai zemes reformas laikā tika paredzēta servitūta izveide. Uz šo apstākli apgabaltiesai norādījusi pašvaldība, pamatojot to, kāpēc (papildus tam, ka pašvaldības ieskatā nav konstatējama patvaļīga būvniecība) tā nesaskata publiski tiesisku interesi iespējami patvaļīgās būvniecības seku novēršanā – ceļa likvidācijā. Pašvaldība paskaidrojumos apgabaltiesai pamatoti norādījusi, ka jāņem vērā citu skarto īpašnieku interese uz piekļuvi īpašumiem, tāpēc pieteicējas vēlme likvidēt ceļu vērtējama kā nesamērīga.

Pieteicējas iebildumu pret ceļu pamatā ir apsvērumi par viņas īpašuma tiesību aizskārumu. Proti, pieteicēja norāda, ka ceļš ir šķērslis pieteicējas iecerētajai viņas īpašuma izmantošanai – dzīvnieku audzēšanai. Taču pati pieteicēja acīmredzot vismaz 10 gadus nav interesējusies par sava īpašuma faktisko stāvokli (jo pretējā gadījumā būtu agrāk konstatējusi ceļa pārbūvi), bet pēc sen notikušo ceļa būvdarbu konstatēšanas principiāli iebilst ceļa esībai un prasa būvvaldei uzdot trešajai personai to pilnībā likvidēt. Prasot ceļu pilnībā likvidēt, pieteicēja

norobežojas no zemes īpašuma plānā iezīmētā servitūta, par kuru izdarīta atzīme zemesgrāmatā, bet uzver, ka servitūts nav līdz galam nodibināts ar ierakstu zemesgrāmatā. Apgabaltiesas vērtējumā šāda pieteicējas rīcība nav vērtējama kā godprātīga (citu personu pamatotās intereses respektējoša) savu tiesību izlietošana.

Šādos apstākļos, kad pieteicēja pret iespējami patvaļīgo būvniecību iebildusi vairāk nekā 10 gadus pēc tās veikšanas, lai gan pieteicējai kā īpašniecei bija iespēja un būtībā pat pienākums sava īpašuma stāvokļa uzraudzīšanas ietvaros to konstatēt daudzus gadus agrāk, pieteicējas iebildumu pamats ir viņas īpašuma tiesību (privāttiesisks) aizskārums no citas privātpersonas puses, bet publiski tiesiska interese ceļa likvidēšanā, ko vēlas panākt pieteicēja, ne vien nav saskatāma, bet arī būtu pretēja sabiedrības (citu nekustamo īpašumu īpašnieku) interesēm, apgabaltiesa atzīst, ka pieteicējai nav tiesību administratīvā procesa par patvaļīgas būvniecības seku novēršanu kārtībā prasīt pārbaudīt ceļa izbūves tiesiskumu un prasīt ceļa nojaukšanu.

Savas kā īpašnieces tiesības pieteicēja šajā situācijā var aizstāvēt civiltiesiskā kārtībā. Tas atbilst aizskāruma raksturam un būtībai – iespējams īpašuma tiesību aizskārums no citas privātpersonas puses. Turklāt tieši civiltiesiskā kārtībā risināms arī jautājums par servitūta nodibināšanu. Līdz ar to tieši civilprocess, kurā vienlaikus varētu tikt izskatīta gan potenciāla pieteicējas prasība pret trešo personu, gan iespējama trešās personas prasība (pretprasība) pret pieteicēju par servitūta nodibināšanu, būtu visatbilstošākais procesa veids, kā tiesiskās sistēmas ietvaros panākt visu iesaistīto tiesisko interešu sabalansēšanu un taisnīgu tiesisko attiecību noregulējumu (sal. *Senāta 2019.gada 18.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-249/2019,ECLI:LV:AT:2019:1218.A420211016.2.S, 10.punktu*).

[13] Secinot, ka ilgstošas savu tiesību neizlietošanas dēļ pieteicēja ir zaudējusi tiesības prasīt pārbaudīt veiktās būvniecības tiesiskumu, tiesai vispārīgi būtu pamats izbeigt tiesvedību saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktu, kas paredz tiesvedības izbeigšanu, ja pieteikumu tiesā iesniegusi persona, kurai nav tiesību to darīt (sk. un sal. *Senāta 2019.gada 18.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-249/2019,ECLI:LV:AT:2019:1218.A420211016.2.S, 6. un 11.punktu*).

Tomēr konkrētajā gadījumā apgabaltiesa secinājumu par attiecīgo pieteicējas tiesību neesību varēja izdarīt tikai pēc lietas izskatīšanas pēc būtības un novērtējot pieteicējas ilgstošo bezdarbību kopsakarā ar citiem apstākļiem. Tāpēc apgabaltiesa noraida pieteikumu ar spriedumu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, 329.panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /Persona B/ (*/Uzvārds B/*; iepriekš /Uzvārds A/) pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Aizkraukles novada būvvaldei izdot administratīvo aktu par patvaļīgas būvniecības seku novēršanu nekustamajā īpašumā /Adrese B/, kadastra N./Numurs A/.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnesis Tiesnese Tiesnese

A.Dreimanis K.Krastiņa U.Mihailova